

УДК: 343.431

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2022-3-1-74-81>

Котова Вікторія Валеріївна,
кандидат юридичних наук
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2046-2635>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті визначено сутність дефініції «торгівля людьми» та форми, за якими відбуваються злочини у сфері торгівлі людьми. Досліджено особливості розслідування злочинів у сфері торгівлі людьми в умовах воєнного стану. Установлено основні чинники (передумови), що сприяють поширенню торгівлі людьми в умовах військової агресії росії; проаналізовано нормативно-правові акти у сфері запобігання поширенню торгівлі людьми; надано пропозиції щодо протидії злочинам у сфері торгівлі людьми.

Ключові слова: торгівля людьми; експлуатація; вербування; трафікер; воєнний стан; військова агресія; трудова агресія; вимушено переміщені особи.

Постановка проблеми. Торгівля людьми є особливо небезпечним злочином, учиненням якого не лише порушуються права людини та руйнується особистісна цілісність постраждалої особи, а й відбувається посягання на основи правової держави та верховенства права. Нині у зв'язку з військовою агресією росії ця тема є особливо актуальною для нашої держави.

Торгівля людьми є одночасно причиною і наслідком порушення прав людини. Бажання забезпечити особисту безпеку та безпеку своєї родини, поліпшити власне матеріальне становище, до того ж обмежені можливості працевлаштування, економічні та політичні кризи, а також існування неконтрольованих ділянок кордону з росією – усе це сприяє як зростанню масштабів міграції вимушено переміщених осіб, трудової міграції, так і переміщенню злочинців та жертв торгівлі людьми. Нелегальний характер трудової міграції стає основним чинником, що сприяє експлуатації людини людиною.

Жінки та діти, які змушені покинути Україну через військовою агресією росії та прямують до сусідніх країн, стикаються з ризиками торгівлі людьми. Водночас чоловіки, що залишаються всередині країни, також можуть стати здобиччю торговців людьми. Втрата роботи й доходу внаслідок війни, обмежені можливості забезпечити головні потреби внутрішньо переміщених осіб, біженців та постраждалого від війни населення призведуть до подібного зростання ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розслідування злочинів у сфері торгівлі людьми розкрито в наукових працях таких сучасних учених, як М. І. Андрієнко, К. Л. Бугайчук, О. В. Василюва-Карвацька, М. О. Васильєва, А. Ф. Волобуєв, П. В. Горбасенко, О. М. Джужа, О. М. Ємець, Я. Г. Лизогуб, В. В. Матвійчук, Ю. О. Михайлова, А. А. Небитов, Д. Й. Никифорчук,

А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, О. М. Скрябін, С. С. Чернявський, Д. В. Швець та інші. Незважаючи на те, що важливі аспекти розслідування злочинів у сфері торгівлі людьми відображено в роботах зазначених науковців, окремі питання, зокрема розслідування таких злочинів в умовах воєнного стану, ще достатньою мірою не знайшли теоретичного та практичного вирішення.

Метою статті є визначення особливостей розслідування злочинів у сфері торгівлі людьми в умовах воєнного стану і формулювання пропозицій щодо ефективної протидії цим злочинам.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі статтею 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Стаття 29 Конституції України закріплює, що право на свободу та особисту недоторканність є одним із найбільш вагомих і значущих прав людини [1].

У пункті 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожному забезпечено право на свободу та особисту недоторканність. Винятками з цього права є шість типів обставин, які сформульовано в її положеннях і які є завершеним переліком виключень із загального правила [2].

Одним із злочинів, які суттєво порушують права та свободи людини, є торгівля людьми. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності визначає торгівлю людьми як здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу [3].

У Конвенції Ради Європи про протидію торгівлі людьми зазначено, що торгівля людьми – незаконний акт, що здійснюється особою, яка спрямовано чи неспрямовано схиляє громадянина третьої країни виїхати в другу країну, шляхом використання обману чи іншої форми насильства або ж шляхом зловживання залежним становищем цього громадянина чи своїм адміністративним статусом [4].

Стаття 3 Палермського протоколу 2000 року містить важливі для з'ясування сутності торгівлі людьми дефініції. Так, торгівлю людьми пропонується розуміти як здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або ж інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан або вилучення органів [5].

У статті 149 «Торгівля людьми» Кримінального кодексу України (далі – КК України) термін «торгівля людиною» чітко визначено як діяння, що входять до складу злочину, а саме вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію.

Крім того, «під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо» [6].

А. Ф. Волобуєв та Т. А. Пазинич зазначають, що перелік форм експлуатації, наведений у примітці 1 до статті 149 КК України, не є вичерпним. Торгівля людьми включає в себе найрізноманітніші дії щодо потерпілих, якими, у свою чергу, можуть виступати різні категорії людей. У зв'язку з цим потрібно звернути увагу на те, що в окремих країнах диференціація розглядуваного злочину здійснена на законодавчому рівні. Наприклад, у кримінальних кодексах Республіки Білорусь, Республіки Молдови поряд з основним складом злочину – торгівля людьми, окремо виділяється такий його різновид, як торгівля дітьми.

Але, на жаль, у криміналістичній літературі склалося так, що основна увага приділяється тільки одному виду експлуатації, а саме сексуальній експлуатації жінок. Були детально висвітлені тільки окремі проблеми розслідування фактів вербування, продажу і втягування жінок у систему сексуального рабства. Щодо інших видів експлуатації, то про них, у кращому випадку, тільки згадується. Цьому є пояснення і воно полягає в тому, що найбільш поширеними проявами торгівлі людьми є саме торгівля жінками з метою їх сексуальної експлуатації [7, с. 3].

У національному законодавстві визначення терміна «торгівля людьми» подано в Законі України «Про протидію торгівлі людьми»: це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи [8].

Так, П. В. Горбасенко вважає, що торгівля людьми означає нелегальне вербування, перевезення, передачу, отримання, приховування особи, що здійснюються з метою подальшого використання задля залучення до праці, сексуальної експлуатації. Сексуальна експлуатація є нелегальним залученням особи чоловічої або жіночої статі, її сексуальних властивостей та можливостей, будь-якого віку, всупереч її волі, до задоволення фізіологічних, психологічних потреб іншої особи, з метою отримання фінансової чи іншої вигоди [9, с. 14].

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан строком на 30 діб, який Указом Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022 продовжено з 26 березня 2022 року строком на 30 діб [10; 11].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень,

необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [12].

На сьогодні з метою отримання прибутків у нашій державі здійснюється велика кількість злочинів, які посягають саме на ці блага. Але особливу загрозу становить торгівля людьми, адже протягом останнього десятиріччя ця злочинність набула актуальності не лише в Україні, а й за її межами.

На основі проведеного аналізу офіційної статистики за період останніх п'яти років, оприлюдненої на сайті Офісу Генерального прокурора України, встановлено, що значного щорічного збільшення злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, не вбачається [13].

Таблиця 1

Про зареєстровані злочини, пов'язані з торгівлею людьми

Період (рік)	Обліковано злочинів у звітному періоді		
	за ст. 149 КК України	за ч. 2 ст. 149 КК України	за ч. 3 ст. 149 КК України
2017	342	273	45
2018	207	207	4
2019	320	172	121
2020	205	134	42
2021	229	139	52
2022	42	10	31

Проте у зв'язку з військовою агресією росії у нас немає змоги проаналізувати офіційну статистику за лютий – березень 2022 року. Окуповані території нашої держави є фундаментом для процвітання свавільного беззаконня. Через непідконтрольність цих територій активно зростає кількість випадків торгівлі людьми, тому вважаємо, що можливе різке збільшення злочинів у сфері торгівлі людьми.

Збройний конфлікт дає можливості не лише для протизаконного переміщення зброї, боєприпасів, наркотиків, але й людей. До групи ризику тих, що може легко стати жертвою тіньового ринку, можна віднести вимушених переселенців або внутрішньо переміщених осіб із зони проведення активних бойових дій, а також дітей, які внаслідок війни залишилися без батьківського піклування.

На нашу думку, для того, щоб більш ефективно протидіяти злочинам у сфері торгівлі людьми в Україні, необхідно проаналізувати основні чинники, які сприяють поширенню торгівлі людьми.

Н. М. Дідик до внутрішніх передумов торгівлі людьми відносить:

- економічні передумови;
- соціальні передумови;
- психологічні передумови;
- інформаційні передумови;
- правові передумови.

Економічними передумовами є: економічна криза в державі; наявність тіньової економіки всередині держави; нерівність у сфері розподілу благ; нехтування принципами соціальної справедливості; соціальна нерівність у країні; високий рівень безробіття серед громадян; маленький вибір у сфері можливостей працевлаштування; низький рівень грошового доходу населення; низький рівень життя більшої частини населення, насамперед молоді; несприятливі побутові життєві умови; матеріальна зацікавленість.

Соціальними передумовами є: склад сім'ї, а саме багатодітність; розлучення; стосунки в сім'ї (відсутність батьківської опіки над дітьми); насильство в сім'ях; авторитарність батьків (жорстокість та занедбаність з боку батьків, членів родини або оточення людини); очікування фінансової допомоги від одного з членів сім'ї; виїзд членів родини за кордон; девіантна поведінка батьків (тобто алкоголізм, наркозалежність, кримінальна діяльність); низький рівень освіти громадян; недостатньо професійні навички людини.

Що ж до психологічних передумов, то ними можуть бути «неправильні» моральні цінності більшої частини населення та їхня деструктивність. На це є багато причин, а саме: неблагополуччя у родині; бездоглядність або надмірно жорсткий контроль, що може бути спусковим механізмом протидії, незалежно від фінансового стану родини; слабкий емоційний контакт із членами родини; недоліки у статево-рольовому вихованні; викривлене розуміння позитивного образу «Я»; система цінностей у родинному зв'язку; відсутність духовності; самоутвердження особистості за рахунок іншої людини; кризовий стан, у якому знаходяться українські громадяни, що призводить до їх незахищеності, нестабільний психологічний стан громадян.

Інформаційними передумовами є: незнання українських громадян їх можливостей щодо правил працевлаштування та перебування їх за кордоном та їх наслідки; поширення багатообіцяючих реклам та неправильна інформація в них; незнання своїх прав громадянами; стереотипи у вихованні, нав'язані соціумом тощо. Правовими передумовами торгівлі людьми є відсутність належного захисту потерпілих у цьому злочині; недостатній правовий захист українських громадян від кримінальних «торгівців людьми» як в Україні, так і за її межами; недостатнє покарання злочинців [14, с. 104].

І. В. Буреш до зовнішніх причин (передумов) торгівлі людьми відносить такі:

– недостатньо дієву систему протидії торгівлі людьми у світі (відкриття кордонів, спрощення можливості для подорожування; невідповідність міжнародної нормативно-правової бази щодо запобігання торгівлі людьми та захисту потерпілих осіб реальним умовам, недоліки в механізмі реалізації законів; корумпованість відповідальних органів, що повинні забезпечувати дотримання законності; неузгодженість міграційної політики з реальним станом щодо ринку праці в країнах; лояльне законодавство до занять проституцією в багатьох країнах світу; формування міжнародних кримінальних об'єднань; інтернаціоналізація тіньової економіки);

– попит на торгівлю людьми (низькооплачувана праця та сексуальна експлуатація з комерційною ціллю, особливо експлуатація дітей; праця в галузях, де основне населення не хоче працювати через низку причин, зокрема через небезпечні умови праці);

– можливості для торгівців людьми (фінансові винагороди за «живий товар»; безкарність за вчинення злочинів, мінімальний ризик негативних

наслідків для торгівців; відсутність справедливості для потерпілих або потенційних жертв, що дає можливість торгівцям користуватися своєю безкарністю);

– пропозицію, наявність потенційних жертв (бідність та економічна нерівність між країнами й регіонами; обмеження пропозиції працевлаштування у своїх країнах; війни чи збройні конфлікти; відсутність реєстрації при народженні, а також легального статусу та громадянства більшості населення, особливо національних меншин) [15, с. 116].

Деякі вчені такими чинниками вважають ті рушійні сили торгівлі людьми, якими виступають: гендерна нерівність, відсутність рівних можливостей, волаюча економічна нерівність як усередині держав, так і між ними, корупція й уразливість, що є результатом неадекватності судової і правоохоронної систем, громадянська нестабільність і невиконання державами своїх функцій із захисту й забезпечення своїх громадян. Одним із чинників, що сприяють процвітанню торгівлі людьми, є наявність попиту на платні сексуальні послуги й дешеву робочу силу для будівництва, оброблювального виробництва, промисловості та домашнього господарства [16, с. 3].

В умовах воєнного стану ці чинники набувають ще більшого значення. Внутрішньо переміщені особи із зон активного проведення бойових дій через невизначеність перспектив щодо подальшого проживання та працевлаштування, побутові та фінансові труднощі намагаються отримати притулок чи роботу за кордоном, тому можуть стати жертвами трафікерів.

Висновки. Аналіз законодавчої бази нормативно-правового забезпечення протидії злочинам у сфері торгівлі людьми доводить, що навіть під час військової агресії росії нормативно-правове регулювання залишилося і до сьогодні таким, як і в мирний час.

З метою подолання чинників, які сприяють поширенню торгівлі людьми, вважаємо, що тільки завдяки комплексу спільних дій і заходів у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів цієї категорії у співпраці зі співробітниками Національної поліції України, військовослужбовцями Збройних сил України, які несуть службу на пунктах пропуску, працівниками Державної прикордонної служби можна ефективно протидіяти торгівлі людьми в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.04.2022).
3. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря): Закон України від 04.02.2004 р. № 1433-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433-15#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
4. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення: 10.04.2022).
5. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#027 (дата звернення: 10.04.2022).
6. Кримінальний кодекс України № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.04.2022).

7. Розслідування торгівлі людьми : методичні рекомендації / д. ю. н., професор А. Ф. Волобуєв, к. ю. н. Т. А. Пазинич. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2009. 50 с.
8. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
9. Горбасенко П. В. Загальні положення методики розслідування торгівлі людьми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Київ, 2013. 22 с.
10. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України, затв. Законом України № 2102-IX від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 10.04.2022).
11. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 133/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332022-41737> (дата звернення: 10.04.2022).
12. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t150389?an=1> (дата звернення: 10.04.2022).
13. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування : статистична інформація Генеральної прокуратури України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114143&libid=100820&c=edit&c=fo# (дата звернення: 10.04.2022).
14. Дідик Н. М. Причини торгівлі людьми. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції. Луцьк, 2016. С. 102–105.
15. Буреш І. В. Державне регулювання у сфері протидії торгівлі людьми в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 7. С. 115–118.
16. Черечукіна Л. В., Яковенко М. О. Виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 135 с.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
2. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
3. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti ta protokoliv, shcho yii dopovniuiut [Ratification of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto] (Protokolu pro poperedzhennia i pryypnennia torhivli liudmy, osoblyvo zhinkamy i ditmy, i pokarannia za nei i Protokolu proty nezakonnoho vvozu mihrantiv po sushi, moriu i povitriu) : Zakon Ukrainy vid 04.02.2004 № 1433-4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433-15#Text> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
4. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhody shchodo protydii torhivli liudmy [Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
5. Protokol pro poperedzhennia i pryypnennia torhivli liudmy, osoblyvo zhinkamy i ditmy, i pokarannia za nei, shcho dopovniuiue Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti [Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime] : pryiniaty rezoliutsiieiu 55/25 Heneralnoi Asamblei vid 15 lystopada 2000 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#027 (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] № 4651-6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
7. Rozsliduvannia torhivli liudmy : metodychni rekomendatsii [Investigation of human trafficking : guidelines] /d. yu. n., profesor A. F. Volobuiev, k. yu. n. T. A. Pazynych. Kharkiv : Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2009. 50 s. [in Ukrainian].
8. Pro protydiiu torhivli liudmy [On combating trafficking in human beings] : Zakon Ukrainy vid 20.09.2011 № 3739-6. Data onovlennia: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].

9. Horbasenko, P. V. (2013). Zahalni polozhennia metodyky rozsliduvannia torhivli liudmy [General provisions of the methodology for investigating human trafficking] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav. Kyiv. 22 s. [in Ukrainian].
10. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy, zatv. Zakonom Ukrainy № 2102-9 vid 24.02.2022 [On the imposition of martial law in Ukraine : Decree of the President of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
11. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy № 133/2022 [On the extension of martial law in Ukraine : Decree of the President of Ukraine № 133/2022]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332022-41737> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
12. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu : Zakon Ukrainy [On the legal regime of martial law : Law of Ukraine]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t150389?an=1> (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
13. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [About registered criminal offenses and results of their pre-trial investigation : statistical information of the Prosecutor General's Office of Ukraine]. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114143&libid=100820&c=edit&_c=fo# (data zvernennia: 10.04.2022) [in Ukrainian].
14. Didyk, N. M. (2016). Prychyny torhivli liudmy. [Reasons for human trafficking]. *Osobystist i suspilstvo: metodolohiia ta praktyka suchasnoi psykholohii : materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konferentsii. Luts'k. S. 102–105* [in Ukrainian].
15. Buresh, I. V. (2013). Derzhavne rehuliuвання u sferi protydii torhivli liudmy v Ukraini [State regulation in the field of combating trafficking in human beings in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. № 7. S. 115–118* [in Ukrainian].
16. Cherechukina, L. V., Yakovenko, M. O. (2013). Vyiavlennia ta rozsliduvannia zlochyniv, poviazanykh z torhivleiu liudmy [Detection and investigation of crimes related to human trafficking]. *Luhansk : RVV LDUVS im. E. O. Didorenka. 135 s.* [in Ukrainian].

Kotova Viktoria,

PhD in Law

(Donetsk State University of Internal Affairs, Mariupol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2046-2635>

FEATURES OF INVESTIGATION OF HUMAN TRAFFICKING IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The article defines the essence of the definition of "human trafficking" and the forms in which criminal offenses in the field of human trafficking occur. The purpose of the article is to study the features of the investigation of criminal offenses in the field of human trafficking in conditions of martial law. The main factors (preconditions) that contribute to the spread of human trafficking in the context of Russia's military aggression have been identified; normative legal acts in the field of prevention of human trafficking were analyzed; proposals for combating criminal offenses in the field of human trafficking were provided. An analysis of the legal framework for combating criminal offenses in the field of human trafficking shows that despite the fact of Russia's military aggression, normative and legal regulations remain the same today as in peacetime. In our opinion, in order to more effectively oppose a criminal offense in trafficking in human beings in Ukraine, it is necessary to analyze the main factors that contribute to the spread of trafficking in human beings. These factors include internal (economic, social, psychological, informational and legal) and external preconditions (insufficiently effective system of combating trafficking in the world, demand for trafficking in human beings, the presence of opportunities for traffickers, etc.). One of the factors that promote the prosperity of trafficking is the availability of demand for pay sexual services and cheap labor for construction, processing production, industry and households. In the conditions of military status, these factors acquire even more importance. Internally displaced persons from active hostilities through the uncertainty of prospects for further accommodation and employment, domestic and financial difficulties are trying to get shelter or work abroad, so they may become victims of traffic. The key aspect of the article is that only the complex actions of joint activities in detecting, documenting and investigating criminal offenses of this category in cooperation with the National Police, soldiers of the Armed Forces of Ukraine serving at checkpoints, employees of the State Border Service can counteract trade in "living goods" in conditions of martial law.

Key words: human trafficking; exploitation; recruitment; trafficker; martial law; military aggression; labor aggression; forcibly displaced persons.

Надіслано до редколегії 14.04.2022
Рекомендовано до публікації 20.04.2022